

38.

Resumé af fhv. Direktør for Udenrigsministeriet, Gesandt O. C. Mohr.

(Affattet efter Afhøringen til Dels paa Grundlag af ældre Optegnelser).

Torsdag 4. April 1940.

Om Eftermiddagen havde vi fra Berlin modtaget Telefonbesked om, at Legationssekretær Schön om Aftenen vilde ankomme med en vigtig Beretning til Udenrigsministeren.

Jeg kom i den Anledning ud til Udenrigsministeren lidt efter Kl. 19 umiddelbart efter, at Schön havde forladt ham efter at have afleveret Kammerherre Zahles politiske Beretning af samme Dag. Udenrigsministeren var ligesom jeg yderst foruroliget over Beretningens Indhold. Han syntes at gaa ud fra som en given Ting, at Sikringsstyrken vilde blive indkaldt og det udenrigspolitiske Nævn og Partiformændene sammenkaldt. Først af alt vilde han samme Aften informere Statsministeren og sammen med ham tage til Kongen.

Fredag 5. April 1940.

Straks om Morgenen bad jeg Udenrigsministeren om at laane Kammerherre Zahles Beretning, for at den kunde blive skrevet af og bl. a. blive sendt til Direktørerne i de militære Ministerier. Udenrigsministeren var betænkelig ved saadanne Afskrifter, da Kammerherre Zahle havde betegnet Beretningen som „strengt fortrolig“ og ikke havde medsendt det sædvanlige Antal Kopier. Udenrigsministeren vilde derfor først drøfte med Forsvarsministeren, om vi ikke kunde gøre det paa den Maade, at de militære Direktører kom over i Udenrigsministeriet og læste Beretningen der. Saa kunde vi samtidigt faa „den militære Vurdering“. Foreløbig kunde Chefen for Udenrigsministeriets politiske Afdeling, Svenningsen, laane den til Gennemsyn men med Paalæg om ikke at informere nogen anden i Ministeriet.

Vi drøftede derefter, hvorledes vi hurtigst muligt kunde bringe paa det rene, hvilken Betydning man tillagde Meddelelserne i Oslo og Stockholm, der skulde have modtaget tilsvarende Oplysninger, og hvilke Forholdsregler man der agtede at træffe. Vi blev enige om, at det hurtigste vilde være at faa de to Landes herværende Gesandter til at foretage telefoniske Henvendelser til deres respektive Udenrigsministerier. Jeg skulde sætte dette i Gang omgaaende.

Naar vi havde faaet Besked fra Norge og Sverrig, skulde jeg ringe til Kammerherre Zahle, der i Beretningen havde bedt om Instruktion med Hensyn til, om han skulde rette Henvendelse til Statssekretæren i det tyske Udenrigsministerium og spørge, hvad de ommeldte Skibssamlinger betød. Vi var enige om, at Hensigtsmæssigheden af et saadant Skridt bedst kunde bedømmes i Berlin, og at jeg derfor skulde instruere Zahle om at konferere med sin norske og svenske Kollega og derefter gøre en Indstilling. Endvidere skulde jeg lægge Kammerherre Zahle paa Sinde i den nærværende Situation at holde sig i meget nøje Kontakt med sin norske og svenske Kollega. Endelig skulde jeg prøve, om det var muligt at faa Kammerherre Zahle's personlige Vurdering. Det var naturligvis vanskeligt, fordi Telefonen blev aflyttet, men jeg maatte gøre et Forsøg. Vi var vant til at telefonere med passende Hensyntagen til Aflytning.

Ca. Kl. 11, da Udenrigsministeren gik til Ministermøde, ringede jeg til den norske og den svenske Gesandt og bad dem komme til mig Kl. 11.30. Jeg meddelte dem Indholdet af Kammerherre Zahles Beretning. Deres respektive Udenrigsministerier maatte formodes at have tilsvarende Beretninger, og vi vilde gerne snarest mulig vide, hvilken Betydning der tillagdes dem og hvilke Forholdsregler der i den Anledning vilde blive truffet. Medens vi sad sammen, ringede Udenrigsministeren ovre fra Statsministeriet og meddelte, at han først kom tilbage om en halv Times Tid. Han havde arrangeret et Møde med Forsvars-

ministeren og de to militære Direktører til Kl. 13.30 i Udenrigsministeriet. Der skulde være nyt Ministermøde Kl. 14.30, hvor Spørgsmaalet om Indkaldelser skulde drøftes, og han vilde derfor bede mig fremskynde Samtalerne med den norske og svenske Gesandt, for at vi kunde have Oplysningerne fra disse Lande inden det nye Ministermøde. Jeg svarede, at de to Gesandter netop var hos mig. Jeg spurgte derefter de to Gesandter, om de mente at kunne faa Besked hjemmefra inden Kl. 14. Det mente de; og vi aftalte, at de skulde komme tilbage med Besked Kl. 13.15 subsidiært — hvis det varede længe med Telefonforbindelsen — Kl. 14. (Mellem Kl. 13.30 og 14 regnede jeg med at være optaget af Mødet med de militære Direktører).

Lidt før 12.30 vendte Udenrigsministeren tilbage ledsaget af Indenrigsministeren og Undervisningsministeren, og Kl. 12.30, efter at Erik Scavenius ogsaa var kommen, blev jeg tilkaldt. Scavenius læste Zahles Beretning og karakteriserede den som Vrøvl. Udenrigsministeren spurgte, om han ikke kunde tænke sig at tage til Berlin for at undersøge Sagen nærmere. Scavenius vilde finde dette urimeligt, men vilde gøre noget andet. Han skulde netop til Frokost hos Renthe-Fink. Hvis der var noget om det, vidste Renthe-Fink Besked, og saa skulde han nok paa en eller anden Maade faa det ud af ham. Efter Frokosten skulde vi faa nærmere Meddelelse. Udenrigsministeren vilde til den Tid være optaget af Ministermøde, og jeg skulde 14.30 til en nær Slægtnings Begravelse, men ventede at kunne være tilbage 15.30.

Lidt før Kl. 13 ringede Forsvarsministeren og bad mig faa det til 13.30 berammede Møde med de militære Direktører udsat til et senere Tidspunkt. Vi blev enige om, at han skulde aftale en ny Tid med Udenrigsministeren ved Ministermødet 14.30.

Kl. 13.20 ringede den svenske Gesandt, at den norske Gesandt og han i Løbet af fem Minutter kunde komme og give Svarene fra deres Regeringer, men maaske skulde de hellere vente med at komme til Kl. 14, da jeg jo havde et andet Møde 13.30. Jeg svarede, at de endelig maatte komme nu, det andet Møde var bleven udsat.

Svaret fra Oslo gik ud paa, at man havde modtaget en lignende Beretning fra den norske Gesandt i Berlin, men ikke tillagde den nogensomhelst Betydning. Til „privat Orientering“ tilføjede Minister Esmarch, at vedkommende Embedsmand i det norske Udenrigsministerium havde sagt, at man var forbausset over, at en gammel Gesandt som den norske Gesandt i Berlin kunde tro paa noget saadant.

Den svenske Gesandt oplæste derefter fra et Papir med Blyantsnotater et længere Svar fra Stockholm. Han læste det meget langsomt, for at jeg kunde faa Tid at nedskrive en Oversættelse.

Det gik ud paa følgende:

Rygterne var for Stockholm allerede „en gammel Historie“. Den svenske Gesandt i Berlin havde i den Anledning for 3 Dage siden rettet en Forespørgsel til Statssekretæren i det tyske Udenrigsministerium, der havde svaret, at han ikke havde hørt noget desangaaende, men selv om han havde hørt noget, vilde han næppe have kunnet sige noget, da den Slags Ting hørte til militære Hemmeligheder. Han havde iøvrigt tilføjet noget om, at ingen kunde være forundret, hvis Tyskland forberedte sig paa alle Muligheder.

Fra svensk Side havde man senere gennem en „Vertrauensmann“ (her afbrød jeg, og gentog spørgende „Vertrauensmann“?) og Baron Hamilton fortsatte, at han troede, det var gennem den svenske Sømandspræst, men det var ikke sikkert han huskede rigtigt paa det Punkt, i alt Fald var det gennem en Person, man kunde stole paa, man fra selve Stedet havde modtaget Oplysninger, der gik ud paa, at Rygterne om Skibs- og Troppekoncentrationer var stærkt overdrevne.

I Stockholm troede man ikke paa, at Rygterne om et tilsigtet Angreb var rigtige, men man havde ligesom den svenske Gesandt i Berlin den Opfattelse, at der forelaa 2 Muligheder.

1) Den ene var, at det drejede sig om tyske Forberedelser til Modforanstaltninger for det Tilfælde, at de Allierede skulde foretage sig aggressive Handlinger overfor Skandinavien.

2) Den anden Mulighed var, at det drejede sig om Camouflage for helt andre tyske Planer.

Jeg takkede de to Gesandter for Meddelelserne og sagde, at vi vilde være taknemmelige for yderligere Meddelelse, saafremt de respektive Regeringer skulde faa nye Oplysninger eller anlægge en anden Vurdering af Situationen.

Jeg fik kort derefter (ca. Kl. 14) Kammerherre Zahle i Telefonen. Jeg sagde ham, at vi, inden vi besvarede Spørgsmaalet i hans Beretning (om Henvendelse til det tyske Udenrigsministerium) vilde henstille, at han tog en Samtale med sin svenske Kollega. Zahle svarede, at han samme Formiddag havde haft en Samtale med denne og havde sendt en ny Beretning, som vi vilde faa i Løbet af Aftenen. Deri fraraadede han at rette nogen Henvendelse.

Jeg svarede, at vi her var indstillet paa at overlade Afgørelsen af dette Spørgsmaal til ham selv og bad ham i disse Dage holde den størst mulige Kontakt med sin svenske og norske Kollega, hvortil Zahle bemærkede, at det gjorde han altid, det var ganske exceptionelt, at han ikke havde set sin svenske Kollega i de foregaaende 3—4 Dage.

Jeg sagde derefter, at vi lige havde haft Forbindelse med Stockholm og spurgte, om han efter Samtalen med den svenske Kollega ogsaa havde ændret sin Opfattelse paa andre Punkter.

Zahle sagde, at jeg vel mente med Hensyn til de Konklusioner, der kunde drages. Det var vanskeligt at sige noget derom; der var mange Muligheder. Da Zahle ikke syntes at ville sige mere desangaaende sagde jeg, lidt skarpt, at vi her syntes, han burde kunne give sin personlige Opfattelse i en kort, koncis Sætning. Efter en Pause sagde Zahle saa, at man ikke *helt* kunde se bort fra den Mulighed, at der var noget om det f. Eks. B. paa Østkysten (skulde vel forstaaes som Baser paa Jyllands Vestkyst).

Jeg sagde saa, at dette fik vi vel ogsaa noget om i den ny Beretning. Zahles Svar var et lidt nølende ja.

Inden Udenrigsministeren gik til Ministermødet Kl. 14.30, naaede jeg lige at opløse for ham Referaterne af Svarene fra Oslo og Stockholm og af Telefonsamtalen med Zahle.

Jeg kom først tilbage fra Begravelsen Kl. 15.37. Det viste sig, at Erik Scavenius var kommen tilbage fra Frokosten hos Renthe-Fink lidt tidligere end ventet og var gaaet igen efter at have talt med Svenningsen. Den Besked han havde givet var imidlertid blot „at der ikke var noget om det“.

Kort efter kom Udenrigsministeren tilbage fra Ministermødet. Han havde berammet Mødet med de militære Direktører til lidt senere paa Eftermiddagen, saavidt erindres til Kl. 17. Da Svenningsen havde et andet Møde omtrent samtidigt, erklærede han sig ude af Stand til at deltage.

I nævnte Møde deltog foruden Viceadmiral Rechnitzer og General Stemann, saavidt erindres, ogsaa Forsvarsministeren, dog saaledes, at han først kom en halv Snes Minutter efter Mødets Begyndelse og gik efter et Kvartertids Forløb med en Bemærkning om, at han skulde være et Sted Kl. 17.30.

Ved Mødet gennemgik Udenrigsministeren først Indholdet af Kammerherre Zahle's Beretning og gav derefter Viceadmiralen og Generalen Beretningen til Gennemlæsning, for at de kunde give deres Vurdering. Den gik for Viceadmiralens Vedkommende ud paa følgende:

Det vilde ikke være udelukket, at Tyskland kunde se en Interesse i og vel ogsaa nok have Mulighed for „at skubbe sin sømilitære Front frem“ til en Linie fra Kap Lindnæs vestover, og under de Omstændigheder vilde det være ret sandsynligt, at de vilde sikre sig Støttepunkter i Sydnorge. Selv i saa Fald mente han imidlertid ikke, at Tyskland vilde have nogen som helst Interesse i at foretage sig noget overfor Danmark. Flyvebaser paa Jyllands Vestkyst vilde ikke have nogen praktisk Interesse. Forskellen i Flyvetid mellem Jyllands Kyst og Tyskernes egen Nordvestkyst var saa ubetydelig, at den ikke spillede nogen Rolle. Derimod var det af afgørende Betydning for Tyskland, at Danmark forblev neutralt, hvis Tyskland besatte Norge. Tyskerne vilde have Brug for vore Gennemsejlingsfarvande og være interesserede i, at de ikke blev belagt med Miner af de Allierede, saa enhver tysk Interesse vilde tilsige at holde Danmark udenfor. Men, tilføjede han, hvis Tyskland virkelig ønskede at sikre sig Støttepunkter i Danmark, vilde det være ganske absurd at tro, at de vilde gøre dette ved et saadant militært Opbud, som der var Tale om. Det kunde de gøre langt lettere paa mange andre Maader.

Udenrigsministeren spurgte General Stemann, om han havde noget at tilføje til Viceadmiralens Bemærkninger. Generalen svarede, at det havde han ikke, men han var jo ikke sagkyndig paa det sømilitære Omraade.

Udenrigsministeren gjorde derefter — suppleret af mig — Rede for de Svar, vi havde modtaget fra Norge og Sværig. Der udspandt sig en kort Diskussion om de to svenske Teorier. Jeg spurgte Viceadmiralen, om den svenske Teori Nr. 2 (at Flaadesamlingerne var Camouflage for helt andre tyske Planer) muligvis skulde forstaaes saaledes,

at Tyskerne tilstræbte midlertidigt at lokke den engelske Flaade til de norske Kyster for at være fri for den andetsteds. Dette ansaa Viceadmiralen dog for udelukket. En anden — vistnok Udenrigsministeren — spurgte, om det ikke snarere skulde forstaas saaledes, at det drejede sig om Angreb paa Holland, og Camouflagen da bestod i, at Flaadesamlingerne fandt Sted langt østpaa for alligevel senere at gaa gennem Kielerkanalen. Heller ikke dette ansaa Viceadmiralen for sandsynligt. Mere sandsynligt fandt han den 1ste svenske Teori (Forberedelse til Modforanstaltninger mod Allieredes eventuelle aggressive Handlinger).

I Anledning af den svenske Meddelelse om, at Rygterne om Skibssamlingerne var stærkt overdrevne, veksledes nogle Bemærkninger om, hvor store Troppestyrker 150 000 Tons kunde transportere.

Efter Mødet bad Udenrigsministeren mig komme ud paa sin Bopæl om Aftenen, naar Zahle's nye Beretning kom fra Berlin. Han nævnede, at Schön vilde hente den i Flyvehavnen og bringe den ud. Det viste sig, at Schön, der skulde være vendt tilbage til Berlin om Morgenen, af Udenrigsministeren var anmodet om at udsætte Rejsen til næste Morgen for at kunne medtage et Brev til Zahle.

Kl. 19.15 kom jeg da ud til Udenrigsministeren i øvrigt netop lige efter Schön havde bragt ham Beretningen. (Jeg gik ind ad Døren, idet Udenrigsministeren lukkede Schön ud).

Den nye Beretning fandt vi i Forhold til den første til en vis Grad beroligende. Selv om Zahle begynder med, at det paa ingen Maade er hans Tanke at svække de foruroligende, foreliggende Indicier, syntes det dog, som han senere i Beretningen, der er skrevet efter Samtalen med den svenske Kollega, gaar over til de svenske Teorier. Bemærkningerne om, at den tyske Regering muligvis tror paa Muligheden af en engelsk Landgang i Narvik, og at Foranstaltningerne kunde være Forberedelse til Modstand herimod, stemmer med den svenske Teori Nr. 1 (Forberedelse til Modforanstaltninger mod eventuelle allierede aggressive Handlinger). Og naar Zahle i Beretningen henleder Opmærksomheden paa, at Meddelelserne fra utilfredse Officerer maaske maa tages med et vist Forbehold, da de kunde være beordret til visse Indiskretioner for at fremkalde visse Reaktioner, der kunde være af Interesse, mente jeg deri at kunne genkende den svenske Teori Nr. 2 (Camouflage for helt andre tyske Planer).

Men syntes Zahles nye Beretning saaledes mindre foruroligende end den første, var den efter min Mening dog mere foruroligende end Zahles Bemærkninger i Telefonen og saaledes et „Tilbagefald“. Jeg savnede den lovede skriftlige Bekræftelse paa Zahles personlige Opfattelse, der i Telefonen blev udtrykt saaledes, at man ikke *helt* kunde se bort fra den Mulighed, at der var *noget* om det. Jeg sagde dette til Udenrigsministeren, men tilføjede, at Udtalelser i en Telefonsamtale, der blev aflyttet, naturligvis altid var af tvivlsom Værdi. At prøve en ny Telefonsamtale vilde næppe bringe Klarhed; det kunde vel kun faas ved en personlig Samtale. En saadan kunde i øvrigt etableres ved at tage første Flyvemaskine til Berlin og vende hjem med næste. Udenrigsministeren sagde, at dette stemte med hans egen Tanke; vi maatte hellere sende nogen ned at tale med Zahle. Jeg forstod, at Udenrigsministeren ikke havde i Sinde at benytte mig til denne Mission, og da jeg ikke var i Tvivl om, at han havde bestemt sig for Erik Scavenius, vilde jeg ikke forsøge at gennemføre min egen Kandidatur.

Lørdag 6. April 1940.

Udenrigsministeren viste mig om Morgenen det Brev Schön skulde tage med tilbage til Zahle. Det var endnu ikke afsluttet, men der var saavidt erindres ganske kort anført 2 Betragtninger. At vi havde svært ved at se, hvad militær Fordel Tyskerne kunde have af en Besættelse af dansk Omraade, og at vi var skeptiske med Hensyn til, at utilfredse Officerer skulde gøre sig skyldige i et Forrædderi, der kunde faa saa vidtrækkende Følger.

Udenrigsministeren gik i Ministermøde Kl. 10. Lidt senere kom Svenningsen til mig for at blive informeret om Forløbet af Mødet med de militære Direktører foregaaende Eftermiddag. Under denne Samtale henstillede Svenningsen bl. a., at jeg baade af praktiske og andre Grunde skulde søge at faa Udenrigsministeren bort fra Beslutningen om, at der ikke maatte tages Afskrifter af Zahle's Beretninger, og at end ikke Arkivaren og Kontorcheferne i den politiske Afdeling maatte informeres. Svenningsen anførte i saa Henseende, at i Marineministeriet syntes alle at vide Besked. Han havde den foregaaende Dag truffet Kommandørkaptajn Pontoppidan, der kendte det hele gennem Meddelelser fra den svenske

Marine. Paa et Spørgsmaal, om der ad denne Vej var kommen yderligere Oplysninger eller nogen Vurdering, fik jeg det Svar, at det var der ikke; det var kun akkurat „de samme Rygter“, som vi havde, og vel fra samme Kilde. Svenningsen tilføjede, at ogsaa Schön kendte Indholdet af Zahle's første Beretning, som han havde bragt; Gesandtskabet i Berlin holdt det altsaa ikke saa hemmeligt. Jeg spurgte, om Schön havde kunnet give yderligere Oplysninger. Det havde han ikke, sagde Svenningsen, men Schön troede selv paa Meddelelsernes Rigtighed. Da jeg spurgte, om han ikke havde kunnet forklare hvorfor, svarede Svenningsen, at det syntes han ikke, men om jeg ikke hellere selv vilde tale med Schön, han var lige gaaet fra Ministeriet, men kom tilbage om en Timestid. Skulde han arrangere, at Schön kom til mig ca. Kl. 12. Paa det Tidspunkt kunde jeg imidlertid ikke, da jeg havde Aftaler baade til Kl. 11.30 og 12, og bad ham derfor arrangere det til Kl. 13; det kunde vel nok naaes, da Schön vel først skulde flyve Kl. 14.30. (Samtalen med Schön blev dog annulleret, da jeg lidt før Kl. 13 fik Besked om at flyve til Berlin og maatte ile hjem for at hente mit Pas).

Da jeg 10—15 Minutter før Kl. 13 var færdig med den Samtale, jeg havde Kl. 12 — det var saavidt erindres en Samtale med Prins Axel, der skulde rejse til Berlin til Forhandling om Skibstorpederinger og ogsaa maatte orienteres om Kammerherre Zahles Beretninger — gik jeg ind til Udenrigsministeren, der i Mellemtiden var kommen tilbage fra Ministermøde og Besøg hos Kongen. Jeg refererede Samtalen med Svenningsen og fik godkendt, at der kunde tages Afskrifter af Beretningerne og at visse Embedsmænd, derunder Arkivaren, maatte informeres. Udenrigsministeren spurgte derefter, om jeg kunde flyve til Berlin for at søge at skaffe Klarhed helst samme Dag eller i hvert Fald næste. Jeg svarede, at næste Dag, Søndag, gik ingen Flyvemaskine, og den sidste idag gik om 1½ Time. Jeg maatte hjem til Hellerup for at hente Pas og derefter have Visum paa det tyske Gesandtskab, der lukkede om 10 Minutter, da det var Lørdag. Jeg vilde imidlertid gøre et Forsøg paa at naa det.

Jeg tog en Vogn til Hellerup efter at have givet Instruktion i Ministeriet om at træffe de fornødne Arrangementer. Der skulde ringes til det tyske Gesandtskab for at faa dem til at holde aabent en halv Time længere. Hvis der blev Vanskeligheder, skulde der ringes til Renthe-Fink eller Dr. Krüger. Hvis der ikke kunde skaffes Flyvebillet, maatte jeg overtage Schön's Billet, og han blive tilbage.

Da jeg var kommen hjem til Hellerup, fik jeg imidlertid Telefonbesked om, at det ikke havde været muligt at gennemføre Arrangementerne. Det tyske Gesandtskab havde været lukket, og hverken Renthe-Fink eller Dr. Krüger havde været hjemme. Der havde i øvrigt heller ikke været Flyvebillet at faa og Schön var lige gaaet til Frokost, ingen vidste hvorhen. Jeg forsøgte da selv at ringe til Renthe-Fink og Dr. Krüger, men ingen af dem ventedes hjem til Frokost. Jeg maatte da udsætte Rejsen til Mandag Morgen og kom tilbage til Ministeriet ca. Kl. 14.15. Først senere paa Eftermiddagen lykkedes det at komme i Forbindelse med Renthe-Fink og faa ordnet, at jeg tidligt Mandag Morgen kunde faa Visum.

Fra Berlin kom der Meddelelse om, at der var afsendt endnu en Beretning, der skulde afhentes ved Flyvemaskinen om Aftenen. Jeg tog da ligesom de to foregaaende Aftener ud til Udenrigsministeren, hvem Beretningen — Zahles Beretning af 6. April — var bleven overbragt umiddelbart før min Ankomst. Beretningen bragte ikke nævneværdig større Klarhed. Kammerherre Zahle begyndte med at skrive, at det ikke var hans Mening at give Udtryk for nogen Optimisme, men kom derefter med nogle Betragtninger om, at dansk Territorium ikke var særlig egnet som Støttestrukturer, og at Anvendelse af Tonnage (Skibssamlingerne) ikke syntes at være nødvendig af Hensyn til en eventuel „Aggression“ mod Danmark (samme Synspunkter som Viceadmiral Rechnitzer's). Dernæst anførtes det i Beretningen, at der muligvis var Grund til at formode, at Skibssamlingerne snarere var Forberedelse til et kraftigt Fremstød mod norsk Territorium, hvis allierede Stridskræfter skulde sætte sig fast der.

Kammerherre Zahle syntes da efterhaanden at hælde mest til 1ste svenske Teori (Forberedelse til Modforanstaltninger hvis allierede Aggressioner), medens vi her hidtil havde været mest tilbøjelige til at hælde til 2den svenske Teori (Camouflage for helt andre tyske Planer) udfra Betragtningen, at utilfredse tyske Officerer næppe vilde gøre sig skyldige i et Forræderi, der udsatte en hel tysk Invasionsstyrke for Undergang. Vi regnede nemlig med, at Meddelelserne naturligvis ogsaa var gaaet videre til Englænderne (hvad de utvivlsomt ogsaa var), og at disse da vilde være i Stand til at sænke tyske Troptransportskibe, der forsøgte at bringe Tropper til Norge. At de paagældende tyske Officerer

regnede med Opgivelse af de tyske Planer, saa snart en engelsk Flaade viste sig i norske Farvande, og at denne Tanke var Baggrunden for deres Meddelelser, faldt os ikke ind. Efter hvad jeg senere har bragt i Erfaring havde Gesandtskabet i Berlin dengang heller ikke tænkt sig denne Forklaring.

Den saakaldte 1ste svenske Teori var naturligvis mere foruroligende end den saakaldte 2den for saa vidt som den 1ste under visse Betingelser (allieret Aggression) involverede et tysk Angreb. Selv om det nu trak ud med min Rejse, mente Udenrigsministeren dog ikke, at der paa Grundlag af Zahle's sidst ankomne Beretning kunde gennemføres nogen Beslutning om for en Sikkerheds Skyld at træffe Forholdsregler her allerede nu. Det vilde næppe blive muligt, førend jeg kom tilbage fra Berlin med større Klarhed med Hensyn til Meddelelserne.

Af Hensyn til Fremtidens Historieskrivning og til Vurdering af, hvorledes Opfattelsen i Virkeligheden var paa det paagældende Tidspunkt, bør jeg maaske nævne en Udtalelse, der i Forbindelse med foranstaaende faldt fra Udenrigsministerens Side som Begrundelse for Nødvendigheden af at afvente min Tilbagekomst fra Berlin. Den gik ud paa, at det lod jo til, at det ikke var muligt at faa nogen til at tro paa, at der virkelig *kunde* være Fare paa Færde, og da navnlig slet ikke de militære. Da jeg spurgte, om dette virkelig gjaldt *alle* de militære, der var taget med paa Raad, svarede Udenrigsministeren, at det maaske i lidt mindre Grad gjaldt Generalerne.

Da det efterhaanden var bleven ret sent paa Aftenen aftalte vi, at jeg skulde komme igen efter Frokost næste Dag (Søndag), for at vi kunde planlægge, hvorledes jeg skulde gribe Sagen an i Berlin.

Søndag 7. April 1940.

Jeg tilbragte hele Eftermiddagen hos Udenrigsministeren med Drøftelser af min Mission til Berlin.

Vi blev enige om, at jeg ikke skulde rette nogen Henvendelse i det tyske Udenrigsministerium, medmindre der skulde indtræffe noget ganske ekstraordinært og Zahle raadede til det.

Først og fremmest skulde jeg naturligvis tale med Kammerherre Zahle for at faa Klarhed over dennes Opfattelse og Grundlaget for denne. Endvidere skulde jeg gennemgaa Beretningerne med ham for at bringe paa det rene, hvorledes de forskellige Udtalelser skulde fortolkes.

Endvidere skulde jeg sammen med Zahle søge en Samtale med den svenske og den norske Gesandt og om muligt en Samtale med den hollandske Militærattaché, der havde modtaget Meddelelsen fra de tyske Officerer.

Specielt skulde jeg søge at faa Forklaring paa, hvorledes det var tænkeligt, at de utilfredse tyske Officerer vilde udsætte hele Troppetransportflaaden for Undergang, og jeg skulde søge Oplysning om, hvorvidt de i Beretningen omtalte tidligere Oplysninger fra de tyske Officerer havde vist sig paalidelige.

Da jeg var kommen tilbage fra Udenrigsministeren, gik jeg en Tur paa en halv Timestid. Paa det Tidspunkt, da ingen var hjemme, ringede — som jeg hørte næste Dag — Svenningsen for at meddele, at der fra Gesandtskabet i Berlin var kommen Telegram om, at Transportflaaden ved Stettin den 4. var afgaaet i vestlig Retning med ukendt Bestemelsessted, hvor den mentes at skulle indtræffe den 11.

Mandag 8. April 1940.

Allerede ved Halvottetiden om Morgenen ringede Renthe-Fink og fortalte om den engelske Mineudlægning ved Norge. Det var noget i den Retning han altid havde frygtet og han ansaa Situationen for alvorlig. Lørdag Eftermiddag havde jeg meddelt ham, at jeg Mandag Morgen den 8. skulde flyve til Berlin (jeg havde angivet, at det var i Anledning af Torpederingerne af danske Skibe) og havde aftalt, at jeg ved 9 Tiden paa Vej til Flyvepladsen skulde passere det tyske Gesandtskab for at faa Visum. Nu gik han ud fra, at jeg under den nye Situation vilde opgive Rejsen til Berlin. Jeg svarede, at jeg var mest stemt for at gennemføre den planlagte Rejse, men ikke kunde afgøre det, før jeg havde talt med Udenrigsministeren.

Inden jeg ringede til Udenrigsministeren kom jeg dog til det Resultat, at Rejsen vilde være temmelig overflødig. Det var vel nu ret givet, at de tyske Skibssamlinger i Østersøhavnen gjaldt Norge, og at de i Overensstemmelse med en af de svenske Teorier

havde været Modforanstaltninger mod „agressive Handlinger“ fra de allieredes Side. For Danmark vilde Situationen da blive yderst prekær. Udenrigsministeren mente da ogsaa at min Rejse i alt Fald burde udsættes, da der nu ikke mere var saa megen Tvivl.

I Løbet af Formiddagen fik vi fra Marineministeriet Meddelelse om tyske Flaadebevægelser gennem danske Farvande og fra Krigsministeriet Meddelelse om en tysk Troppekolonne undervejs mod den danske Grænse.

Ved 15 Tiden (14.30—15) havde vi Møde med de nordiske Gesandter. Hverken den norske eller den svenske Gesandt havde noget at føje til de Meddelelser, de den 5. havde skaffet os fra deres respektive Regeringer. De havde ikke siden hørt noget hjemmefra om Sagen. At man i Oslo og Stockholm efter de sidste Begivenheder ansaa Situationen for alvorlig maatte vi dog gaa ud fra. Udenrigsministeren gav Meddelelse om, hvad vi vidste, og bad, saa vidt erindres, Gesandten give os Meddelelse, saafremt de hjemmefra skulde høre om en ny Bedømmelse af Situationen eventuelt om stedfundne Indkaldelser.

Ved 16 Tiden fik jeg Besøg af Renthe-Fink, efter at han havde været hos Udenrigsministeren. Han fortalte, at han overfor Udenrigsministerens Meddelelse om paa-tænkte Indkaldelser havde fremholdt, at noget saadant paa nærværende Tidspunkt vilde være Vanvid, det kunde kun misforstaas fra tysk Side. Da jeg svarede at det jo kun drejede sig om naturlige Foranstaltninger til Hævdelse af vor Neutralitet, fremhævede Renthe-Fink, at han ikke havde nogen Instruktion fra sin Regering, men som Ven af Danmark vilde han raade os til ikke at lægge os fast paa en altfor rigoristisk Linie. Han havde netop til Udenrigsministeren rettet det Spørgsmaal, om det kunde forventes, at Danmark vilde vise Forstaaelse, saafremt Forholdsregler i Anledning af Begivenhederne i Norge paa en eller anden Maade ogsaa skulde komme til at berøre Danmark. Da jeg udbød, at et Spørgsmaal af den Art dog vel ikke var bleven besvaret, sagde Renthe-Fink med et lidt forlegent Smil, at Udenrigsministeren havde sagt, at „det manglede bare“. Det var imidlertid bleven stillet ham i Udsigt, at han næste Dag skulde faa Lejlighed til en Samtale med Statsministeren. Situationen var efter hans Mening alvorlig; det var netop en saadan Situation han hele Tiden havde frygtet.

Senere paa Dagen, da jeg fik Lejlighed til at konferere med Udenrigsministeren, viste det sig at Renthe-Fink *ikke* overfor denne havde fremført Bemærkningen, om Danmark vilde vise Forstaaelse o. s. v. som et *direkte Spørgsmaal* men kun havde udtalt det som noget han *haabede*. Paa Udenrigsministeren havde Renthe-Fink iøvrigt gjort Indtryk af at være yderst nervøs. Da Renthe-Fink talte med mig syntes han at være falden temmelig til Ro og syntes tilfreds med Udsigten til en Samtale med Statsministeren næste Dag.

Da saavel Udenrigsministeren som jeg lige til Kl. 18.30 var blokerede af de fremmede Gesandter, for hvilke der var Modtagelse om Mandagen, havde jeg bedt Chefen for Udenrigsministeriets politiske Afdeling holde stadig Kontakt med Forsvarsministeriet for at være a jour med de tyske Flaade- og Troppebevægelser. Der passerede stadig tyske Flaadeenheder gennem vore Farvande. Endvidere var der kommen Meddelelse om, at de tyske Tropper i Bevægelse mod den danske Grænse syntes at ville gaa i Natkvarter ret tæt syd for Grænsen.

Om Aftenen ved 19.30 Tiden, da jeg var taget hjem for at spise, ringede Renthe-Fink og sagde, at han stadig forgæves ventede Svar paa et Par Spørgsmaal, han havde stillet Udenrigsministeren om Eftermiddagen. Kunde jeg ikke gøre ham den Tjeneste at henlede Udenrigsministerens Opmærksomhed paa det. Jeg svarede, at dette for mig var noget ganske nyt, det havde han jo ikke betroet mig om Eftermiddagen. Jeg skulde imidlertid gerne ringe til Udenrigsministeren.

Hvilke Spørgsmaal det drejede sig om sagde Renthe-Fink ikke, og da jeg ringede til Udenrigsministeren viste det sig, at denne ikke kendte noget til Spørgsmaal, der skulde være stillet ham. Det eneste han skyldte Renthe-Fink Besked om, var Tidspunktet for den lovede Samtale med Statsministeren næste Dag. Men derom kunde Renthe-Fink først faa Besked næste Morgen.

Da jeg derefter telefonerede dette til Renthe-Fink meddelte han, at det drejede sig om de samme to Spørgsmaal han havde nævnt for mig om Eftermiddagen, nemlig Spørgsmaalet om Forstaaelse, saafremt Forholdsregler i Anledning af Begivenhederne i Norge paa en eller anden Maade skulde berøre Danmark, samt Spørgsmaalet om Indkaldelserne.

Jeg sagde til Renthe-Fink, at jeg ikke forstod hans Henvendelse. Det første Spørgsmaal var jo — efter hvad han selv havde meddelt mig om Eftermiddagen — bleven afvist af Udenrigsministeren, og med Hensyn til Indkaldelserne skulde han jo have en Samtale

med Statsministeren næste Dag. Renthe-Fink bemærkede dertil, at han vilde anse det for at være af største Betydning, om han i Løbet af Aftenen — helst i Løbet af en Timestid eller 2 — kunde give en beroligende Meddelelse til Udenrigsministeriet i Berlin. Jeg sagde, at noget saadant dog vel næppe kunde være nødvendigt, men Renthe-Fink udbrød meget ivrigt „dog“ „dog“ ellers vidste man aldrig, hvad der kunde ske. Det vilde være forkert at vente til efter Samtalen med Statsministeren næste Dag, Tiden gik med 7 Miles Skridt.

Jeg sagde lidt irriteret, at det burde Renthe-Fink saa have tænkt paa allerede om Eftermiddagen. Udenrigsministeren skulde til et Møde Kl. 20 og var antagelig nu allerede taget hjemmefra. Jeg kunde næppe komme i Forbindelse med ham de første Par Timer.

Renthe-Fink udbrød nu temmelig ude af sig selv, at jeg paatog mig et stort Ansvar ved at nægte at formidle hans Henvendelse. Jeg svarede, at der ikke var Tale om manglende Vilje men om praktiske Vanskeligheder. Jeg skulde gerne gøre et Forsøg paa at faa Forbindelse med Udenrigsministeren. Jeg skulde alligevel ind til Byen, da jeg vilde være i Udenrigsministeriet om Aftenen.

Da jeg derefter paa ny ringede til Udenrigsministeren var han ved at tage hjemmefra, og bad mig komme ind i Rigsdagen, hvor han var til Møde.

Et Kvarterstid derefter, da jeg var paa Vej til Sporvognen, saa jeg Dr. Krüger fra det tyske Gesandtskab komme kørende. Han standsede og sagde at han undervejs ind til Gesandtskabet vilde have opsøgt mig. Renthe-Fink havde fortalt ham om vor Telefonsamtale. (Jeg gættede mig til, at han af Renthe-Fink var anmodet om at „kigge ind“ hos mig for at skaffe Sikkerhed for, at jeg virkelig holdt mit Løfte og opsøgte Udenrigsministeren).

Da Dr. Krüger tilbød at tage mig med ind til Byen benyttede jeg Lejligheden til at prøve at udforske, hvad der kunde ligge bag Renthe-Fink's Nervøsitet. Dr. Krüger plejede at være meget aabenhjertig. Han syntes — omend meget urolig ved Situationen — dog ikke at have nogen Viden om konkrete Begivenheder, der kunde forklare Renthe-Fink's Optræden. Jeg var da mest tilbøjelig til at tro, at Renthe-Fink — maaske uden Dr. Krügers Vidende — fra Berlin med Flyveposten havde modtaget en eller anden foruroligende Meddelelse.

Kl. ca. 20,30 ankom jeg til Rigsdagen og opsøgte Udenrigsministeren i Mødet med Partiformændene. Der synes blandt Deltagerne i dette Møde senere at have været Uenighed om, hvorvidt jeg aflagde Beretning i selve Mødet. Forholdet var det, at jeg i Mødelokalet til Udenrigsministeren refererede min sidste Telefonsamtale med Renthe-Fink, men jeg betragtede det ikke som min Opgave at henvende mig direkte til Partiformændene. Det beroede derfor paa et Tilfælde, hvem af disse der fulgte min Fremstilling. Afdøde Dr. Krag var f. Eks. meget interesseret og stillede et Par Spørgsmaal, men der har formentlig været andre af de tilstedeværende, der ikke hørte efter. Udenrigsministeren bad mig sluttelig vente i Rigsdagen til Mødet var forbi, for at vi da kunde drøfte Spørgsmaalet nærmere.

Medens jeg derefter ventede i Rigsdagen kom jeg i Samtale med nogle Repræsentanter for Pressen, der var forsamlede der. De meddelte, at Englænderne ved den norske Kyst i Nærheden af Oslo havde sænket et Par tyske Toppetransportskibe. Der skulde være omkommen over 10 000 tyske Soldater og et stort Antal Heste. Meddelelsens Paalidelighed var hævet over enhver Tvivl. Jeg kunde faa den bekræftet i Udenrigsministeriets Pressebureau.

Denne Meddelelse maatte formentlig betyde:

- 1) at enhver Tvivl om et tysk Angreb paa Norge nu var udelukket;
- 2) at Angrebsdatoen ikke var den 11. April, saaledes som meddelt fra Berlin foregaaende Dag, men at Angrebet allerede nu var ved at sættes ind;
- 3) at den engelske Flaade syntes at være forberedt, saaledes at der var Haab om, at Angrebet vilde mislykkes. Om dette vilde gøre Danmarks Stilling mindre prekar var et andet Spørgsmaal. Med Krigsbegivenheder saa nær maatte vi vel være forberedt paa inden længe at kunne blive inddraget.

Lidt før Kl. 21,30 blev jeg af Udenrigsministeren kaldt til en Konference, i hvilken ogsaa Statsministeren, Finansministeren og Forsvarsministeren deltog. Udenrigsministeren formulerede og fik tiltraadt en „beroligende Udtalelse“, som jeg skulde telefonere til Renthe-Fink (Udtalelsen lød: Wir rechnen damit, dass Sie unsere Politik kennen und Verständnis dafür haben und dass wir weiterhin von den Kriegsereignissen unberührt bleiben können. Solte irgend welche Schwierigkeiten entstehen werden wir uns bestreben diese zu beseitigen in demselben freundlichen Geiste, in welchem schwierigen Fragen zwischen

Deutschland und Dänemark bisher gelöst worden sind). Hvis Renthe-Fink stillede Spørgsmaal om Indkaldelserne, skulde jeg prøve at „nøjes med“ at fortælle om de allerede foretagne Indkaldelser til Marinen.

Jeg gik derefter over i Udenrigsministeriet og telefonerede den „beroligende Udtalelse“ til Renthe-Fink, der nu syntes at være falden lidt til Ro. Da han spurgte, hvorledes det gik med Indkaldelserne, fortalte jeg om Indkaldelserne til Marinen, som han iøvrigt allerede syntes at kende. Han var yderst misfornøjet med, at jeg ikke vidste, hvorvidt der var truffet Bestemmelse med Hensyn til de andre Indkaldelser, som Udenrigsministeren havde omtalt om Eftermiddagen. Han syntes ikke rigtig at tro paa, at jeg virkelig ikke vidste Besked og kunde ikke forstaa, at jeg ikke deltog i de afgørende Møder om saadanne Spørgsmaal. Han mente, at det ifølge min Stilling maatte være min Pligt at gribe aktivt ind og „bruge min Indflydelse“ til at støtte hans Synspunkt om det vanvittige i at foretage Indkaldelser.

Jeg sagde, at jeg ikke helt forstod hans Ængstelse for, at Indkaldelser vilde blive misforstaaede og forurolige Berlin. Han overdrev efter min Mening den Risiko. Formaålet var jo, som enhver vidste, kun Hævdelse af vor Neutralitet. Jeg vidste ikke, hvor store Styrker, det kunde dreje sig om, men efter tysk Maalestok vilde det jo selvsagt være beskedent. Og min Pligt var at støtte danske Synspunkter, ikke tyske.

Renthe-Fink kom da med nogle Bemærkninger om, at jeg ifølge min Stilling dog havde et Ansvar for, at der ikke skete noget, der kunde virke ødelæggende paa det dansk-tyske Forhold. Det drejede sig om en politisk Vurdering. Indkaldelserne betød en Risiko. Jeg burde omgaaende søge Forbindelse med Udenrigsministeren.

Paa disse sidste Bemærkninger reagerede jeg ikke; de indeholdt jo intet nyt. Det var mit Indtryk, at Renthe-Fink frygtede et tysk militært Overgreb mod Danmark, og at han vilde bestræbe sig for i givet Fald at faa det drejet hen til en Forhandling. Hans Frygt kunde være baseret paa en Meddelelse fra Berlin, men kunde ogsaa skyldes Meddelelsen om Sænkningen af de tyske Troppetransportskibe. Dette sidste kunde ogsaa omtrent passe med Tidspunktet for hans telefoniske Aktion Kl. ca. 19,30.

Sænkningerne af de tyske Troppetransportskibe synes iøvrigt i de forskellige Beretninger om Begivenhederne den paagældende Dag at have spillet en overraskende ringe Rolle.

De omtales ganske kort i Søværnskommandoens Generalrapport (Bilag til Kommissionsbetænkningen Side 140): „Kl. ca. 15,35 og Kl. 18,25 . . . Fra Norge oplystes ved samme Lejlighed, at 3 tyske Dampere — „Rio de Janeiro“, „Poseidon“ og „Kreta“ — var blevet torpederet i Oslo Fjord. Det ene Skib syntes at have været et Troppetransportskib, og et betydeligt Tab af Menneskeliv syntes at have fundet Sted“.

(Tidspunktet for denne Meddelelse har snarest været Kl. 18,25 og ikke Kl. 15,35, da Udenrigsministeriet endnu ikke havde modtaget Meddelelsen fra Marineministeriet, da jeg lidt efter Kl. 18,30 gik hjem for at spise).

Der findes ogsaa i Viceadmiral Rechnitzer's Beretning til Kommissionen af 21. Juni 1945 (Bilag til Kommissionsbetænkningen Side 189) nogle Bemærkninger, i hvilke Meddelelsen fra den norske Admiralstab desangaaende angives at være indgaaet ved 16 Tiden. Tidspunktet er formentlig forkert angivet og burde som nævnt have været angivet som Kl. 18,25.

Efter Telefonsamtalen med Renthe-Fink (Kl. 21,45) havde jeg Pressebureauet i Hustelefonen og naaede lige at faa verificeret, at der i alt Fald var sænket et Troppetransportskib, og faa oplyst, at Meddelelsen vilde komme i Radioen Kl. 22, da Samtalen blev afbrudt af en Opringning fra den norske Gesandt, der havde hørt Rygterne og var meget urolig. Jeg sagde ham, at der desværre ikke var nogen Tvivl. Jeg var i Færd med at søge nærmere Oplysninger, men havde forstaaet at disse vilde komme i Radioen Kl. 22, saa hvis han skyndte sig at stille ind, kunde han naa at høre dem der.

Under en Runde i Ministeriet gik jeg derefter over i Pressebureauet for at faa de nærmere Enkeltheder ligesom jeg, saa vidt erindres, opsøgte Sekretærvagten, der havde modtaget Meddelelsen fra Marineministeriet.

Da jeg en halv Timestid senere kom tilbage til mit Kontor, fik jeg Meddelelse om, at der med Flyvemaskinen fra Berlin var kommet et Brev til Udenrigsministeren og lagt ind paa hans Bord. Det viste sig at indeholde Kammerherre Zahles Beretning af samme Dag. Umiddelbart efter at jeg havde læst det kom Udenrigsministeren. Vi diskuterede Betydningen af de sænkede tyske Troppetransportskibe. Jeg refererede min sidste Telefon-

samtale med Renthe-Fink og henledte Opmærksomheden paa Kammerherre Zahle's Brev, der laa paa Udenrigsministerens Bord.

Saa vidt erindres spurgte Udenrigsministeren, om der deri var noget af Betydning til Bedømmelse af Situationen, hvortil jeg bemærkede, at jeg kun havde naaet at løbe det flygtigt igennem inden hans Ankomst. Der var en Efterskrift om, at den svenske Gesandt nu havde skiftet Tro og troede paa Meddelelsernes Rigtighed, men det turde vel under de nuværende Omstændigheder være en Selvfølge.

Medens Udenrigsministeren læste Beretningen fra Kammerherre Zahle, gik jeg tilbage til mit Kontor bl. a. for at undersøge, om der skulde være kommen nogen Meddelelse om Mobilisering i Norge eller Sverrig. En halv Timestid efter, Kl. ca. 23,30, ringede Udenrigsministeren ind til mig og foreslog, at vi tog hjem.